

تحلیلی کوتاه بر برنامه‌های ابلاغی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در عرصه تحقق اقتصاد مقاومتی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور

دکتر مسعود شفیعی
رئیس دانشگاه فنی و حرفه‌ای

موضوع اقتصاد مقاومتی برخوردار از پیشینه‌ای مستمر و طولانی است که قبل از ابلاغ سیاست‌های کلی بارها مورد تأکید و توجه رهبر معظم انقلاب قرار گرفته است. همسویی کامل دولت تدبیر و امید با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری و تشکیل ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی به ریاست معاون اول محترم رئیس جمهور و در پی آن ابلاغ برنامه‌های راهبردی هریک از وزارت‌خانه و دستگاه‌ها، گامی مهم در عرصه تحقق اقتصاد مقاومتی است. بی‌شک وزارت‌خانه‌ها و دستگاه‌ها نیز متناسب با مواضع و ظرفیت‌های خود، برنامه‌هایی پیش‌بینی و جهت اجرا به مبادی ذیربط ابلاغ کرده‌اند. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، از جمله وزارت‌خانه‌هایی است که مبتنی بر سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و برنامه راهبردی ابلاغی از سوی ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی، مجموعه برنامه‌های عملیاتی را برای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور پیش‌بینی و ابلاغ نموده است. محورهای کلی برنامه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در ذیل چهار برنامه کلی زیر ترسیم گردیده است:

۱. مشارکت در تبیین اقتصاد مقاومتی و گفتمان سازی
۲. تحول دانشگاه به دانشگاه نسل سوم (دانشگاه ثروت آفرین)
۳. توسعه تعاملات علمی و فناوری بین‌المللی
۴. ارتقای بهره‌وری آموزشی

در یک نگاه کلی به نظر می‌رسد، تدوین‌گران این برنامه‌ها، با شناخت درست نقاط قوت و ضعف نظام آموزش عالی کشور، تلاش کرده‌اند برنامه‌هایی را در پیش روی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور قرار دهند که در صورت تحقق، می‌تواند بخش مهمی از تنگناهای مالی دانشگاه‌ها، که بر کیفیت آموزش و پژوهش تأثیر مستقیم دارد را مرتفع نموده و در قدم بعدی نیروهای متخصصی را تحویل جامعه دهند که مهارت و توان لازم برای کارآفرینی و اشتغال زائی را دارا بوده و نه تنها خود بیکار نمی‌مانند، بلکه زمینه اشتغال بسیاری از بیکارها را نیز می‌توانند فراهم نمایند.

این امر زمانی تحقق می‌یابد که آموزش‌ها از بهره‌وری لازم برخوردار باشند. تا موضوع بهره‌وری آموزشی تحقق پیدا نکند، موضوعات مهمی نظیر کیفی‌سازی آموزش، ثروت آفرینی و تعاملات علمی و تحقیقاتی با دیگر کشورها به نتیجه نخواهد رسید.

به نظر می‌رسد موضوع بهره‌وری آموزشی که در برنامه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، به عنوان برنامه‌ای کلیدی مطرح گردیده، زمینه‌ساز رفع بسیاری از مشکلات آموزش عالی کشور است. این موضوع مهم بیش از

هر زمان دیگری باید سرلوحه کارها و فعالیت‌های دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور قرار گرفته و با این شاخص مهم، جلو فعالیت دانشگاه‌هایی که از بهره‌وری آموزشی لازم بهره‌مند نیستند گرفته شود. این هرگز منطقی نیست که سرمایه‌های این مملکت در بخش‌هایی هزینه شود که نه تنها باری از روی دوش کشور بر نمی‌دارند، بلکه با تولید دانش‌آموختگان بیکار و بی‌کیفیت، هزینه‌های سرسام‌آور و سنگینی بر دوش جامعه هموار می‌سازند؛ ثروت آفرینی دانشگاه‌ها و حضور فعال آنها در عرصه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی به سرانجام نخواهد رسید، مگر آنکه رویکردها و مؤلفه‌های نظام آموزش عالی مبتنی بر آموزش‌های نظری، حافظه محوری و بی‌توجه به تقاضاها و نیازهای اساسی کشور در زمینه نیروی کار، تغییر جهت داده و بین پذیرش دانشجو و تقاضاها و نیازهای جامعه به دانش‌آموختگان دانشگاهی، نسبتی منطقی بوجود آید. در این عرصه با بهره‌گیری از تجربه‌های معدود دانشگاه‌های نسل سومی در داخل و در دیگر کشورهای جهان می‌توان مدل‌های مطلوبی را در نظام آموزش عالی کشور طراحی و به اجرا رسانید.

دانشگاه فنی و حرفه‌ای، از معدود دانشگاه‌هایی است که با رویکردی مهارت مدار، کارآفرین و تقاضا محور، در شناسایی خلأهای تخصصی و مهارتی موجود در بخش‌های مختلف صنعتی و حرفه‌ای کشور، تلاش می‌کند گام‌های مؤثری را در عرصه افزایش بهره‌وری آموزشی و در پی آن ثروت آفرینی بردارد.

هرچند برخی محدودیت‌ها نظیر کمبود منابع مالی، فرسودگی ابزارهای آزمایشگاهی و کارگاهی، در سرعت حرکت این دانشگاه تأثیر گذار بوده، اما از نظر توان مهارتی و تولیدی و جذب فارغ‌التحصیلان در بازار کار و اشتغال، عملکرد این دانشگاه با بسیاری از دانشگاه‌های کشور قابل مقایسه نیست.

خوشبختانه بخش مهمی از زمینه‌ها، زیرساخت‌ها و رویکردهای لازم برای تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در دانشگاه فنی و حرفه‌ای وجود دارد. اساس و بنیان این دانشگاه بر بهره‌وری آموزشی، کارآفرینی و اشتغال نهاده شده است. آنچه مسلم است برای بهره‌برداری بهینه و مطلوب از این ظرفیت‌ها و توانمندی‌ها، علاوه بر سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و اقدام‌هایی که تا کنون به انجام رسیده و به تناسب توانمندی‌ها و امکانات موجود تا حد زیادی هم موفق بوده است، باید در نگاه دولت، مجلس و مسئولان آموزش عالی کشور نسبت به جایگاه و نقش بی‌بدیل دانشگاه فنی و حرفه‌ای در عرصه تحرک صنعتی و اقتصادی و رفع معضلات اجتماعی بویژه بیکاری، تغییرات جدی صورت گیرد، تا به پشتوانه آن بتوان نسبت به تجهیز و بهینه‌سازی کارگاه‌ها و آزمایشگاه‌ها و بازپروری نیروهای فنی و مدرسان دروس عملی و کارگاهی، ایجاد ظرفیت‌های جدید تولیدی با همکاری بخش خصوصی، برگزاری دوره‌های تخصصی و مهارتی مورد نیاز بخش‌های صنعتی و تولیدی، ارائه خدمات کارگاهی و آزمایشگاهی به مراکز صنعتی و حرفه‌ای، تبدیل دارایی‌های راکد و غیر مولد، به سرمایه‌های مولد و درآمدزا و ده‌ها طرح و برنامه دیگر قدم‌های مؤثر و راهگشایی را برداشت.

همانگونه که قبلاً نیز یادآور شدیم، ملاک‌های تخصیص بودجه مبتنی بر شاخص‌های صرفاً کمی باید تغییر پیدا کرده و دانشگاهی باید بیشترین بودجه را اخذ نماید، که بیشترین نقش را در تحقق مؤلفه‌هایی از قبیل درآمدزایی، اشتغال‌آفرینی و تولید علم و فن‌آوری داشته است.

تا باورهایمان نسبت به حقایق آموزش عالی تغییر نکند، هیچ دگرگونی و تحولی در نگرش‌ها و کنش‌ها، در گستره نظام آموزش عالی کشور بوجود نخواهد آمد.

با عنایت به آنچه گفته شد، دانشگاه فنی و حرفه‌ای در سال اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل تمامی توان خود را به کار خواهد گرفت تا تحت پنج برنامه کلان:

۱. توسعه رشته‌های فنی و حرفه‌ای مورد نیاز بخش‌های صنعتی و حرفه‌ای کشور
 ۲. افزایش سطح توانمندی‌های تولیدی مراکز و ثروت آفرینی
 ۳. افزایش سطح بهره‌وری آموزشی و بازنگاری سرفصل‌های درسی، به روز رسانی ابزارهای آزمایشگاهی و جذب نیروهای متخصص و مهارت اندیش
 ۴. گسترش مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری در سطح دانشگاه
 ۵. کاهش هزینه‌های مصرفی
- گام‌های موثری را در مسیر تحقق اهداف سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و متناظر با برنامه‌های ابلاغی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بردارد. امید است آنچه گفته شد بتواند در مسیر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی مؤثر افتاده و در پررنگ‌سازی گفتمان‌های جدید در عرصه نظام آموزش عالی کشور مؤثر افتد.